

SOTSIAALTEADUSTE VALDKONNA ARENGUKAVA

AASTATEKS 2022–2026

„TULEVIKUÜHISKONNA MÕTESTAJAD“

Arengukava ülesehitus

Sissejuhatus

1. Rahvusvaheline rahvusülikool: sild ida ja lääne vahel
2. Arenev ja uuendusmeelne organisatsioon
3. Nüüdisaegne ja inspireeriv õpe
4. Lahendusi pakkuv ja koostöine teadus
5. Ühiskonna teenimine
6. Regionaalarengu toetamine ja kohalolu regioonikeskustes

Sissejuhatus

Sotsiaalteadlased pakuvad muutavas maailmas teaduspõhiseid lahendusi ning mõtestavad lahti ühiskonna ees seisvaid võimalusi ja ülesandeid. Arengukava perioodi juhtmõte on sotsiaalteaduste kui arengutrende tunnetava, eri pooli sidustava ja terviklahendusi pakkuva teadusdistsipliinide kogumi realiseerimine tulevikuühiskonna kujundamisel nii Eestis kui ka rahvusvaheliselt.

OLEME TULEVIKUÜHISKONNA MÕTESTAJAD

Ühiskonna ees seisvad võimalused ja ülesanded ning üleüldine ühiskondliku ja majandusliku probleemistiku keerukus seavad sotsiaalteadlasi uutesse rollidesse ning panevad neid tegutsema uutes teadus- ja tegevusvaldkondades. Sotsiaalteadlased on arengu ja protsesside algatajad ning teadussuundade, huvi- ja ühiskonnarühmade vahendajad, lahenduskäikude kujundajad ja muutuste juhid. Keerukate küsimuste lahendamisel ja erinäoliste osaliste kokkutoomisel on vaja ettevõtlikku ja avatud mõtteviisi, loovust ja uuendusmeelsust koos riskijulgusega ning keskendumist eelkõige teaduspõhisusele, pikale perspektiivile ja kestlikele lahendustele. Panustame majanduslike ja ühiskondlike arengute teaduspõhisesse analüüsimisse ning mõjude hindamisse.

Tartu Ülikooli sotsiaalteaduste valdkonnal on võimestav roll ja vastutus ülikoolipere loovuse, innovatsioonivõimekuse ja ettevõtlikkuse kasvatamisel, probleemikeskse ning erialasid ühendava õppe-, teadus- ja arendustöö viljelemisel ning uudsete koostöö- ja juhtimisviiside ning ürituste katsetamisel.

Sotsiaalteaduste valdkonna arengukava on kooskõlas Tartu Ülikooli arengukavaga aastateks 2021–2025 ja toetab selle eesmärkide saavutamist nii valdkonnas, ülikoolis kui ka ühiskonnas, arvestades muutuvat maailma. See on arengusuundi seadev ja vajaduse korral täiendatav dokument. Arengukavas püstitatud eesmärkide poole liikumisel arvestab valdkond ka ÜRO kestliku arengu eesmärke.

1. Rahvusvaheline rahvusülikool: sild ida ja lääne vahel

Avatus ja rahvusvahelisus on innovatsiooni ning uute ideede kasvulava nii teaduses kui ka õppes. Osalemine tugeva partnerina rahvusvahelises teaduskoostöös võimaldab elavdada teadmussiiret Eesti ühiskonda ja lahendada üleilmseid keerdküsimusi. Samuti aitab see tuua valdkonda lisavahendeid rahvusvahelistest koostööprogrammidest ja käia ajaga kaasas. Rahvusvaheline üliõpilaskond omakorda suurendab piiriülest, kultuuride- ja turgudevahelist teadmiste ning kogemuste levikut. Välisüliõpilased aitavad kasvatada ka talentide hulka Eestis ning seeläbi kiirendada Eesti majanduse arengut ja ühiskondliku heaolu kasvu. Sotsiaalteaduste valdkond näeb ennast sillana oma koostööpartnerite vahel. Teeme koostööd parimate välisülikoolide ja -programmidega, et üheskoos areneda ja muutustega kohaneda.

- 1.1. Hoiame **vastutustundlikku tasakaalu eesti- ja ingliskeelsetes õppekavades ning teadustöös**, et tagada nii õppe- kui ka teadustöö kvaliteet ning eestikeelse teaduskeele ja -kommunikatsiooni areng.
- 1.2. Pöörame tähelepanu ülikooliga seotud **rahvusvahelise kogukonna lõimimisele** kohaliku kogukonnaga.
- 1.3. Teeme **õppe- ja teadustöös** senisest **aktiivsemat ja sihipärasemat koostööd maailma tippülikoolide ja välispartneritega**, sealhulgas U4 ja Enlighti võrgustiku ülikoolidega.
- 1.4. Toetame ja tõstame esile **rahvusvaheliselt nähtavaid ning koostööd elavdavaid uusi algatusi**, tutvustame ja juurutame **erinevaid mudeleid koostööks** teiste ülikoolide ning teadus- ja arenduskeskustega.
- 1.5. Rakendame uusi ja senisest **paindlikumaid (koos)töövorme rahvusvaheliste akadeemiliste töötajate kaasamisel**.
- 1.6. Toetame arengukava eesmärkide saavutamist ning valdkonna nähtavust **turundus- ja kommunikatsioonitegevusega**.
- 1.7. Suurendame valdkonna töötajate **motivatsiooni ja suutlikkust hankida välisrahastust**.
- 1.8. Koostöös ülikooli teiste valdkondadega arendame **Aasia-suunalist õppe- ja teadustööd**.
- 1.9. Laiendame oma olemasolevat **Venemaa-alast kompetentsi** ja tugevdame **koostööd idapartnerluse** alal.

2. Arenev ja uuendusmeelne organisatsioon

Sotsiaalteaduste valdkond on uuele avatud ning oma liikmeid, partnereid ja ühiskonda inspireeriv organisatsioon. Oleme uuendusmeelsed, uutes ettevõtmistes kiired ning konstruktiivsed, kuid samal ajal väärtustame oma traditsioone ja ajalugu. Teaduspõhisus, argumenteerimisoskus ja -valmidus panevad meid kriitiliselt mõtlema, seoseid otsima, tõe poole püüdlema ning probleeme lahendama. Edendame töötajaid arendavat ja koostööd soosivat keskkonda. Valdkonnas on tugev meie-tunne ja ühtehoidvad inimesed. Oleme organisatsioonina inimkesksed ja väärtustame isiklikku arengut, tehes samas koostööd nii akadeemiliste distsipliinide, üksuste ja organisatsioonide kui ka üksikisikute vahel.

Juhtimine

- 2.1. Toetame **juhtimisoskuste ja liidrivõimete arendamist** ning loova, avatud ja ettevõtliku mõtteviisi levikut.
- 2.2. Selleks et soodustada ülesannete ja vastutuse sujuvat üleminekut juhtide vahetumise korral, toetame **erinevate juhtimis- ja rotatsioonimudelite juurutamist** üksuste, programmide ning projektide juhtimises.
- 2.3. Arendame **rahastusmudeleid**, mis toetavad tulemuseesmärkide saavutamist ning üksuste ja teadussuundade vahelist koostööd.
- 2.4. Tõstame esile ja tunnustame **positiivseid eeskujusid** nii töötajate kui ka üliõpilaste seas.
- 2.5. Keskendume senisest enam **akadeemilise järelkasvu tagamisele** ning liigume personalivalikutega nõudluspõhisuse suunas, st lähtume õppe- ja teadussuundade vajadusest.
- 2.6. Tagame, et valdkonna **ruumiprogramm ja tehnoloogiline valmidus** toetaksid koostööd ning ruumid ja tehnilised vahendid oleksid üksuste vahel riskasutatavad.

Inimesed

- 2.7. Töötame välja inimeste **individuaalsete arenguradade raamistiku**. Soosime töötajate osalemist koolitustel ja mentorlusprogrammides nii ülikoolis, Eestis kui ka välismaal.
- 2.8. Parandame **töötajate motiveeritust ja rahulolu** ning püüdleme töökoormuse ja palga parema tasakaalu poole.
- 2.9. Käsitame **töötajate tervist** vaimse, füüsilise ja sotsiaalse heaolu kombinatsioonina ning edendame seda terviklikult.
- 2.10. Pakume **harivat töökeskkonda** ja juurutame **avatud auditooriumi põhimõtte**, kus töötajatel on võimalik osaleda valdkonna õppeainetes ja loengutel.
- 2.11. Arendame töötajates **ettevõtlikkust** ja toetame **vastutuse võtmist**, aktsepteerime kaalutletud riske ja eksimist ning õpime ebaõnnestumistest.
- 2.12. Julgustame töötajaid arendama oma **esinemis- ja väitlusoskusi ning meediapädevust**.

2.13. Personali arendamisel lähtume **võrdse kohtlemise printsiibist**.

Koostöö

- 2.14. Suurendame ja tugevdame nii Eestis kui ka välismaal **vilistlasvõrgustikku** innustades ja tunnustades vilistlasi kui Tartu Ülikooli sotsiaalteaduste valdkonna saadikuid.
- 2.15. Teeme koostööd **üldharidus- ja kutsekoolidega**, et muuta üleminek gümnaasiumist ülikooli sujuvamaks.
- 2.16. Arendame **koostööd valdkonna partnerkogukondade, sidus- ja sihtrühmadega**, pakkudes neile arengu- ja arendusplatvormi, koostöövõimalusi, ühiseminare, konverentse ja muid arendavaid ning võrgustikku laiendavaid sündmusi.
- 2.17. Toetame **teadmussiirdepõiget**, luues akadeemilistele töötajatele ülikooli karjäärimudelise võimaluse teatud ajaks avalikku sektorisse või ettevõtlusesse tööle siirduda ja seejärel tagasi ülikooli pöörduda.
- 2.18. Edendame üksustevahelist **sotsiaalset kooskäimist**, muu hulgas korraldame valdkonna talvapäevi, üksuste ja valdkonna aastapäevi ning tähistame uue semestri algust.

3. Nüüdisaegne ja inspireeriv õpe

Sotsiaalteaduste valdkonnas õpivad motiveeritud ning mitmekesise õpi- ja kultuurikogemusega üliõpilased, kes on ühiskondlikult aktiivsed ning soovivad muuta maailma paremaks. Valdonna keskne tegevus on teadusel põhinev inspireeriv, kaasav, nüüdisaegne ja eluline õpe. Seepärast paneme suurt rõhku nii õpetamisoskuste ja -meetodite kui ka haridusprotsessi kui terviku kaasahaaravusele, teaduspõhisusele, professionaalsusele ja kvaliteedile. Pakume parimat õpikogemust ja -nõustamist. Tegutseme selle nimel, et õpetamine oleks väärtustatud ning sotsiaalteaduste õppimise maine ühiskonnas ja üliõpilaste seas hea. Õppetegevuse arendamisel arvestame tuleviktrendidega, mis tähendab, et kasvab individuaalsete õpiteede ja moodulipõhiste õppekavade osakaal ning digiõpe leiab oma optimaalse osakaalu õppetöös.

Õppekvaliteet

- 3.1. Tagame, et nii bakalaureuse- kui ka magistriõppe kõikides vastutusvaldkondades on **elujõulised, kvaliteetsed ja atraktiivsed eestikeelsed õppekavad**.
- 3.2. Kasutame **nüüdisaegseid õpimeetodeid**, sealhulgas digiõpet, ja keskendume sellele, et pakkuda üliõpilastele **parimat, inspireerivat ning motiveerivat vaimset ja füüsilist õpikeskkonda**, mis tagab nende tasakaalustatud arengu.
- 3.3. Soodustame üksteiselt õppimist ning toetame üksusesiseste ja -vaheliste **õpikogukondade arengut**.
- 3.4. Hoiame teadusülikoolile omast väärikat **tasakaalu teoreetilise ja praktilise õppe** vahel.
- 3.5. Tähtsustame **praktikat õppetöö osana**. Valdkonnal on lai partnerite võrgustik ning mitmekesised ja ülikooli poolt toetatud praktikavõimalused üliõpilastele. Kaasame üliõpilasi praktikasüsteemi ja -lahenduste ülesehitamisse.

Õppekavade arendus

- 3.6. Meie **õppekavad ja koolitusprogrammid on nii valdkonna kui ka ülikooli visiitkaardid**. Lähtume õppekavade ja koolitusprogrammide arendamisel rahvusvaheliselt ja riiklikult tähtsatest arenguvajadustest, olles samal ajal proaktiivsed, uuendusmeelsed ning ülikoolis teedrajavad.
- 3.7. Pooldame **väiksemat õppekavade arvu, suurendades** samal ajal nende **paindlikkust ja moodulipõhisust**.
- 3.8. Õppekvaliteedi tagamiseks ja õppimisvõimaluste **mitmekesisistamiseks suurendame tasulise õppe mahtu**, sealhulgas arendame ja turundame ingliskeelseid ja osakoormusega õppekavasid ning oleme **teerajaja mikroraadiprogrammide juurutamisel**.

Üliõpilased ja õppejõud

- 3.9. Oleme **üliõpilastele arengupartnerid** ning pakume neile mitmekesiseid ja individuaalseid õpiteid. Keskkel kohal on üliõpilase isiklik arengutee ja üldoskuste areng nii õppetöö kui ka praktika kaudu.
- 3.10. Julgustame üliõpilasi veetma **osa õppeajast välisülikoolis**. Arendame partnerlussuhteid, mis toetavad õpirännet, sealhulgas e-õpirännet, ja toetame üliõpilasi sellekohaste valikute tegemisel.
- 3.11. Paneme suurt rõhku **rahvusvaheliste üliõpilaste lõimumisele** üksuses, valdkonnas, ülikoolis ja kogu Eestis.
- 3.12. **Arendame üliõpilaste, akadeemiliste ja tugitöötajate digipädevust** ning pakume vajalikke tugilahendusi.
- 3.13. Innustame õppejõude suurendama oma **õpetamispädevust**.
- 3.14. Toetame ja soodustame seda, et meie **partnerid rahastavad** nende jaoks **atraktiivseid professuure**.
- 3.15. Kaasame õppetöösse **praktikuid**.

4. Lahendusi pakkuv ja koostöine teadus

Sotsiaalteaduste valdkonnas seistakse teadus- ja tõenduspõhise maailmavaate eest, väärtustatakse teadlast ning kõrgetasemelist teadust ja soodustatakse akadeemilise järelkasvu arengut. Teadus- ja arendustegevuses keskendumine kvaliteedile ning olulistele ühiskonna ja majanduse keerdküsimustele, pöimides nende lahendamiseks kokku erinevaid akadeemilisi distsipliine ning kaasates teadustöö rahastamiseks aktiivselt partnereid, ressursse ja välisraha. Arengukava perioodi juhtmõte on sotsiaalteaduste kui arengutrende tunnetava, eri pooli sidustava ja teaduspõhiseid lahendusi pakkuva teadusdistsipliinide kogumi mõtestamine ning realiseerimine nüüdisaegses maailmas, Eesti ühiskonnas ja ülikoolis.

Teaduse väärtustamine ja kvaliteet

- 4.1. Väärtustame ja tähtsustame valdkonnas **kvaliteetse teaduse tegemist**.
- 4.2. Liigume selles suunas, et **teadlasel oleks enam aega pühendada teadustööle**.
- 4.3. Innustame kõiki valdkonna **akadeemilisi töötajaid osalema mõne teadusrühma tegevuses**.

Doktoriõpe

- 4.4. Teeme **distsipliinidevahelist** koostööd **doktoriõppe edasiarendamiseks**, selle tulemuslikkuse suurendamiseks ja doktorantide teadustööde juhendamise kvaliteedi parandamiseks.
- 4.5. Tugevdame **doktoriõppe seoseid avaliku ja erasektoriga teadmussiirde doktorantuuri kaudu**.
- 4.6. Tähtsustame ja arendame **järeldoktorantuuri**.

Koostöö ja partnerlus

- 4.7. Kasvatame **sotsiaalteaduste (lisa)väärtust teistes teadusvaldkondades** ning suurendame kõrgetasemelise valdkondadeülese multidistsiplinaarse ja praktilise väärtusega eesti- ja ingliskeelse teadus(koos)töö osakaalu.
- 4.8. Toetame **teadusdistsipliinidevahelist kõrgetasemelist koostööd**. Töötame välja **uuenduslikke lahendusi**, et selle koostöö teemasid paremini määratleda, juhtida ja koos hoida.
- 4.9. Peame **laiade koostööteemade arendamisega võrdselt oluliseks ka kitsamate teadussuundade arendamist**. See puudutab piisava hulga teadlaste olemasolu, sealhulgas tänu doktorantide järelkasvule, aga ka rahvusvaheliselt tunnustatud teadusrühmade ja koolkondade väljakujunemist ning arengut.
- 4.10. **Edendame teaduspartnerlust** nii valdkonnas, ülikoolis, Eestis kui ka mujal maailmas. Peame oluliseks kujundada valdkonnas valitud koostööaladel välja rahvusvaheliselt tunnustatud

eksperdivõrgustike tuumikud.

- 4.11. Teeme koostööd **ettevõtetega** Euroopa Liidu rahastatavate projektide raames ja rakendusuringute alal.
- 4.12. Teeme koostööd valdkondlike **ministeeriumide ja teiste huvirühmadega riiklike teadus- ja arendusprogrammide väljatöötamisel** ning otsime võimalusi suurendada riiklike uurimistoetuste mahtu ja arvu, sealhulgas alusuuringute rahastust.

5. Ühiskonna teenimine

Sotsiaalteadlased mõtestavad lahti ühiskonna ja majanduse ees seisvaid küsimusi, puudusi ja ülesandeid, aitavad lahendada keerdküsimusi ning kasutada ära arenguvõimalusi nii kohalikul kui ka üleilmsel tasandil. Meie prioriteet on Eesti riigi ja ühiskonna arengu toetamine.

- 5.1. Kujundame, suuname, veame eest ja sisustame oma **pädevusvaldkondades ühiskondlikku debatti**. Oleme proaktiivsed ühiskondlike protsesside aruteludel.
- 5.2. Hoiame **valdkonna head mainet** ja osaleme **ühiskondlike otsuste tegemisel** ning oluliste organisatsioonide ja valdkondade arendamisel, koolitame avaliku sektori töötajaid ja arendame riiki nõustavat tegevust.
- 5.3. Toetame ja propageerime **targa riigi kontseptsiooni**, kus nõunikeks, arendajateks ja juhtideks on teaduskraadiga eksperdid.
- 5.4. Aitame **kujundada tõenduspõhist poliitikat ja praktikat** ning lahendada teaduspõhiselt nii kohalikke kui ka üleilmseid probleeme avalikus, era- ja vabasektoris.
- 5.5. Arendame õpetajakoolitust, et tagada õpetajate ja tugispetsialistide järelkasv Eesti koolidele ja lasteaedadele.
- 5.6. Selleks et toetada Eesti riigi ja ühiskonna arengut, kujundame valdkonnas välja Eesti ja muu maailma suuri ühiskondlikke ülesandeid käsitlevad **teadussuundadevahelised koostööteemad** ja meeskonnad.
- 5.7. Keskendume **sotsiaalteaduste populariseerimisele ja väärtustamisele** ühiskonnas ning eri sihtrühmades. Muudame teaduse populariseerimise teadlaskarjääri lahutamatuks osaks, õpetades ja toetades teadustulemuste levitamist üldarusaadaval kujul.

6. Regionaalarengu toetamine ja kohalolu regioonikeskustes

Selleks et rakendada ülikooli teaduspotsentiaali, arendada partnerlussuhteid ning kaasata rohkem ülikooliväliseid rahalisi vahendeid, on sotsiaalteaduste valdkond lisaks ülikooli kodulinnale Tartule aktiivne ka Narvas, Pärnus ja Tallinnas.

- 6.1. Osaleme **kohalike omavalitsuste arenguplaanide koostamisel ja elluviimisel** nii valdkonna instituutide, ülikooli kolledžite kui ka ülikooli kohalolu kaudu Tallinnas.
- 6.2. Oleme **Tartu linnale aktiivne partner** Tartu kui rahvusvahelise, avatud ja modernse ülikoolilinna arendamisel.
- 6.3. Suurendame **regionaalsete kolledžite mõjukust** kaasaráäkimisel nii kohalikul, üleriigilisel kui ka omas pädevusvaldkonnas rahvusvahelisel areenil.
- 6.4. Kujundame Pärnu ja Narva kolledžitest **regionaalse koostöö keskme**, kus kohtuvad kogukondade, kohalike omavalitsuste, ettevõtete ning rahvusvaheliste partnerite soovid ja huvid.
- 6.5. Toetame **Pärnu ja Narva kolledži tegevust regionaalsete kompetentsikeskuste loomisel**, kaasame kolledžite pädevusalad valdkondlikesse õppekavadesse ja rakendusuringute tegemisse.
- 6.6. Hindame **valdkonna ja ülikooli kui terviku strateegilist kohalolu Tallinnas**, kaaludes seejuures erisuguseid mudeleid, koostöösuhteid ja alternatiivseid ruumiprogramme soovitud eesmärkide saavutamiseks.
- 6.7. Töötame selle nimel, et **professuuride loomine kolledžites** muutuks tavapraktikaks ja tooks pikemas plaanis kaasa **doktoriõppekohtade avamise neis**.